

**การเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา
สำหรับผู้พิการทางสายตา : กรณีศึกษาคณะมนุษยศาสตร์
และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
Academic Education for the Blind :
a Case of a Burapha University student**

ทิพภา ปลีหะจินดา*

บทคัดย่อ

ผู้พิการทางสายตามีจำนวนมากในประเทศไทย ที่ประสบความสำเร็จในการศึกษาระดับอุดมศึกษาและประสบความสำเร็จในชีวิตในลักษณะต่าง ๆ กัน บทความนี้นำเสนอการดำเนินงานของรัฐ และสภาพการจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาสำหรับผู้พิการทางสายตาในประเทศไทยปัจจุบัน พร้อมข้อเสนอแนะจากกลุ่มผู้พิการทางสายตาแก่สถานศึกษาเพื่อการจัดเตรียมความพร้อมในการรับนิสิตผู้พิการในลักษณะนี้ สุดท้ายนำเสนอกรณีนิสิตหญิงผู้พิการทางสายตาคนแรกของมหาวิทยาลัยบูรพา ผู้เป็นแรงบันดาลใจให้ผู้เขียนเขียนบทความนี้

บทนำ

นับเป็นเวลากว่า ๖๐ ปีมาแล้ว ตั้งแต่คนตาบอดคนแรกในประเทศไทย เริ่มได้รับการศึกษาจากการริเริ่มของ Ms. Genevieve Caulfield และเกือบ ๔๐ ปีแล้วที่คนไทยคนแรกได้สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี จนบัดนี้มียุคคนตาบอดกว่า ๒๐๐ คน ที่จบปริญญาตรี และกว่า ๒๐ คน ที่จบปริญญาโทจากทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาเอก (สมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย, ๒๕๔๔ ก, หน้า ๑) ข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้พิการทางสายตาราย ได้มีโอกาสเรียนในระดับอุดมศึกษาหลายคนได้พิสูจน์ให้เห็นว่า สามารถเรียนได้

และหลายคนเรียนได้ดีมากอย่างเป็นอิสระ จากอุปสรรคทางสายตา บุคคลเหล่านี้ต่าง ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน นำความ ภาคภูมิใจมาสู่ตนเอง ครอบครัวและชุมชน ในลักษณะแตกต่างกันไป บ้างก็รับราชการ เป็นครู อาจารย์ พนักงานบริษัท พ่อค้า นัก ธุรกิจ และประกอบอาชีพอิสระอื่น ๆ อีก มากมาย แต่ความสำเร็จดังกล่าว หากจะ เทียบสัดส่วนกับสภาพความเป็นจริงในเรื่อง การศึกษาสำหรับผู้พิการทางสายตาในประเทศไทยพบว่า ร้อยละ ๕๐ ยังไม่ได้รับการศึกษา ขั้นพื้นฐานไม่ถึงร้อยละ ๑ ที่สามารถอ่าน-เขียน อักษรเบรลล์ได้ และมีคนตาบอดจำนวนน้อยชนิด ที่มีอาชีพเป็นช่องทางทำมาหากิน โดยไม่ต้อง เป็นภาระอันหนักอึ้งของครอบครัวและสังคม ปัจจุบันเรายังพบว่า มีคนตาบอดอีกเป็นจำนวน มากอยู่ภายในบ้าน อีกไม่น้อยขอทานอยู่ตาม ที่ต่าง ๆ ทั้งโดยสมัครใจ โดยการถูกบังคับ หรือล่อลวง และยังพบว่าคนตาบอดถูกนำไป เปรียบเทียบกับคนที่ไม่เขลา หรือมองลุ่มหลง ในสิ่งที่เป็นไปได้ (สมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๔ ข, หน้า ๒-๔) ยิ่งไป กว่านั้น สังคมยังกระหน่ำซ้ำเติมพวกเขาให้ เป็นกลุ่มคนไร้โอกาสในสังคมไทย โดย กฎหมายไทยถือว่า คนพิการเป็นคนทุพพลภาพ ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ และในกฎ ก.พ. ห้ามคนพิการเข้ารับราชการ จนกระทั่งปี ๒๕๑๘ จึงได้มีการแก้กฎหมายให้คนพิการรับราชการ ได้ (วิริยะ นามศิริพงศ์พันธ์, ๒๕๕๑, หน้า ๑๕๔)

Dr. Kenneth Jernigan ปราชญ์ตาบอด แห่งศตวรรษที่ ๒๐ กล่าวไว้ว่า “ปัญหาที่แท้จริง ของคนตาบอด มิใช่การมองไม่เห็น ปัญหาที่ แท้จริงคือความเข้าใจผิดพลาดและขาดข้อมูลที่ ถูกต้อง หากคนตาบอดได้รับการศึกษาฝึก อบรมอย่างถูกต้อง และได้รับโอกาสเท่าเทียม กับบุคคลทั่วไปแล้ว การตาบอดก็เป็นแค่เพียง ความไม่สะดวกหรือความน่ารำคาญทางกายภาพ เท่านั้น” (สมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๔ ข, หน้า ๒)

การศึกษาเปรียบเหมือนแสงสว่างใน โลกมืดสำหรับผู้พิการทางสายตา บทความนี้จะเสนอแนวคิดว่าการจัดการเรียนการสอน สำหรับนิสิตผู้พิการทางสายตาให้เรียนร่วมกับ นิสิตปกติในระดับอุดมศึกษานั้น ไม่ใช่เรื่อง ยากอย่างที่คิด อย่างน้อยผู้เขียนสามารถยืนยัน ได้จากประสบการณ์ของตนเอง

ผู้พิการทางสายตา

บุคคลที่มีความพิการ โดยนัยแห่ง พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. ๒๕๓๔ หมายถึงบุคคลที่มีความผิดปกติ หรือบกพร่องทางร่างกาย สติปัญญา หรือ จิตใจซึ่งตามกฎหมายกระทรวง ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๓๗) ออกตามความในพระราชบัญญัติ ดังกล่าว ได้จำแนกประเภทของคนพิการไว้ ๕ ประเภท คือ คนพิการทางการมองเห็น คนพิการทางการได้ยินหรือการสื่อความหมาย คนพิการทางกายหรือการเคลื่อนไหว คนพิการ ทางจิตใจ หรือพฤติกรรม คนพิการทางสติ

ปัญหาหรือการเรียนรู้ จะเห็นว่าคนพิการทางการมองเห็น หรือทางสายตา ถูกจัดไว้ในประเภทแรก

พระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวให้ความหมายของคำว่า คนพิการทางการมองเห็น คือคนที่มีสายตาข้างที่ต่ำกว่าเมื่อใช้แว่นสายตาธรรมดาแล้ว มองเห็นน้อยกว่า ๖/๑๘ หรือ ๒๐/๗๐ หน่วยลงไป จนมองไม่เห็นแม้แต่แสงสว่าง หรือคนที่มีลานสายตา แคบกว่า ๓๐ องศา บุคคลที่เราเรียกว่าตาบอดนั้น โดยทั่วไปไม่ได้ตาบอดสนิทจริง ๆ ประมาณร้อยละ ๘๐ หรือมากกว่านี้ของบุคคลที่เราเรียกว่าตาบอดนั้นสามารถมองเห็น หรือที่เรียกว่า เห็นเลือนลาง (low vision) อย่างน้อยที่สุด บุคคลเหล่านี้อาจบอกได้ว่ามีแสงหรือไม่ (light perception) บางคนอาจบอกได้ว่าแสงมาจากทิศทางไหน (light projection) และอีกหลายคนก็อาจมองเห็น โครงร่างของสิ่งของบางคนสามารถอ่านหนังสือได้ แต่เดินไปมาลำบาก เพราะไม่เห็นบริเวณรอบ ๆ (tunnel vision) ในทางตรงกันข้าม บุคคลนั้นอาจเดินไปไหนมาไหนได้คล่องแคล่ว แต่อ่านหนังสือไม่ได้ เพราะสูญเสียการมองเห็นตรงกลาง (central vision) และนอกจากนี้ บางคนมองไม่เห็นเป็นหย่อม ๆ (blind spots) และการเห็นของบางคนเปลี่ยนแปลงไปในแต่ละวันและแต่ละเวลาของวัน เช่น การเห็นของคนที่เป็นต้อกระจก (Cataract) มีแสงสะท้อนทั่วไป และมองไม่เห็นรายละเอียดทั่วไป หรือการเห็นของคนที่เป็นต้อหิน (Glaucoma) ซึ่งหาก

ไม่ได้รับการรักษาโดยเร็ว ลานสายตาจะแคบลงจนในที่สุดจะมองไม่เห็น (เบญจาชลธารันนท์, ๒๕๓๑, หน้า ๒) ส่วนคนที่ตาบอดสนิท (blind) คือ คนที่มองไม่เห็นหรืออาจมองเห็นไม่มากนัก เช่น เห็นเฉพาะแสง สี ไม่สามารถใช้สายตาข้างที่เห็นดีที่สุดหลังจากที่ได้รับการแก้ไข (ทรงพันธ์ เจริมประยงค์, ๒๕๔๖, หน้า ๒๓)

การดำเนินงานของรัฐด้านการศึกษา

จากนโยบายขยายของรัฐในด้านการขยายโอกาสทางการศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาส และคนพิการ เพื่อมุ่งช่วยเหลือฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ให้มีโอกาสพัฒนาชีวิตทัดเทียมกับคนปกติทั่วไป รัฐจึงได้ตราพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. ๒๕๓๔ ขึ้น โดยในมาตรา ๑๕ ระบุว่า “คนพิการที่ได้จดทะเบียนตามมาตรา ๑๔ ให้ได้รับการศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับ หรือการศึกษาสายอาชีพ หรืออุดมศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติตามความเหมาะสม โดยจัดเป็นสถานศึกษาเฉพาะ หรือจัดรวมในสถานศึกษาธรรมดา ให้ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ให้การสนับสนุนตามความเหมาะสม”

ปี ๒๕๓๖ รัฐบาลได้จัดตั้งวิทยาลัยราชสุดาขึ้น ตามพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เพื่อเป็นสถาบันระดับอุดมศึกษาสำหรับคนพิการ ในขณะเดียวกันก็เปิดสอนระดับ

ปริญญาโท สาขาวิชาบริการแนะแนวการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการแก่คนทั่วไปด้วย

ปี ๒๕๔๑ รัฐบาลได้ประกาศปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการไทย มีสาระสำคัญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาว่า “คนพิการมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพทุกระดับ ทุกรูปแบบของการจัดการศึกษาตามความต้องการของคนพิการอย่างเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป ทั้งการศึกษาในระบบ นอก ระบบและการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิต”

ปี ๒๕๔๒ ประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ กลุ่มกองสิทธิทางการศึกษาของคนพิการให้สอดคล้องกับที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ กล่าวคือให้คนพิการทุกประเภทมีสิทธิได้รับการศึกษาพื้นฐาน ๑๒ ปี โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือระยะแรกพบความพิการ การจัดทำสื่อและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการศึกษา การจัดการศึกษาในลักษณะที่ยืดหยุ่น รวมทั้งการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ซึ่งรัฐจะต้องให้การสนับสนุน พร้อมทั้งประกาศให้ปี ๒๕๔๒ เป็นปีการศึกษาสำหรับคนพิการ

ความก้าวหน้าในการดำเนินงานด้านคนพิการดังกล่าว ทำให้ประเทศไทยได้รับรางวัลนานาชาติด้านคนพิการ แฟรงคลินเดลาโน รูสเวลท์ (Franklin Delano Roosevelt International Disability Award-FDR) ประจำปี ๒๕๔๔ จากองค์การยูเนสโก (สำนักเลขาธิการ นายกรัฐมนตรี, ๒๕๔๖, หน้า ๖๕-๗๐)

อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จนี้เกิดขึ้นหลังจากที่คนตาบอดชาวไทยคนแรก นายวิรัช ศรีตุลานนท์ ได้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีจากคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นเวลาเกือบ ๒๐ ปี

ความเป็นจริงในโลกมีด

แม้ผู้พิการทางสายตารายหนึ่งได้เข้าศึกษาในสถาบันการศึกษา แต่พบว่ายังมีคนพิการส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในชนบทและมีฐานะยากจน รัฐยังไม่สามารถกระจายบริการด้านการศึกษาพิเศษไปสู่ชนบทได้เพียงพอตามความต้องการ ทำให้ผู้ปกครองต้องพาเด็กพิการไปเข้ารับการศึกษพิเศษซึ่งมีอยู่แต่ในจังหวัดใหญ่ ๆ ไม่กี่แห่งเท่านั้น ส่วนเด็กพิการที่เข้าเรียนร่วมกับเด็กทั่วไปก็ต้องเผชิญกับปัญหาทัศนคติของครูและเพื่อน ๆ บางคนดูรังแก ดูรังเกียจ ถูกล้อเลียนหรือแสดงความสงสารอย่างผิด ๆ อีกทั้งยังต้องเผชิญกับอุปสรรคในเรื่องอาคารสถานที่และการเดินทางในด้านโอกาสทางการศึกษาพบว่า คนพิการยังได้รับโอกาสทางการศึกษาน้อย โดยเฉพาะคนพิการที่ประสบอุบัติเหตุจนพิการ ก็จะไม่ได้ศึกษาต่อ บางคนได้รับโอกาสจากหน่วยงานของรัฐและเอกชน แต่ด้วยสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวย ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการศึกษา บางคนกว่าจะสามารถฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ จนใช้บริการเหล่านั้นได้ก็ต้องต่อสู้กับความยากลำบากมากมาย ทั้งการแสวงหาข้อมูลและการติดต่อเพื่อขอใช้บริการ

และมีคนพิการเพียงส่วนน้อยเท่านั้น ที่สามารถเข้าถึงบริการ (อักรพรรณ ขวัญชื่น และ สุภรธรรม มงคลสวัสดิ์, ๒๕๕๖)

สำหรับผู้ที่มีโอกาสได้เข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษานั้นพบว่า เทคโนโลยี อุปกรณ์ สื่อการศึกษา และสิ่งอำนวยความสะดวกทั้งในด้านสิ่งแวดล้อม สารสนเทศ และการสื่อสาร เพื่อช่วยในการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลนั้นมีน้อยมากและไม่เพียงพอ จึงทำให้ผู้พิการทางสายตาต้องตกเป็นผู้ด้อยโอกาสทางข้อมูลข่าวสาร ส่งผลให้การพัฒนาคูณภาพชีวิตเป็นไปอย่างยากลำบาก เพราะผู้พิการทางสายตาจะเรียนรู้ได้ก็ต่อเมื่อมีเทคโนโลยีอุปกรณ์ และสื่อที่เหมาะสมใช้เท่านั้น โดยจากการศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑลจำนวน ๗ แห่ง ที่มีนักศึกษาผู้พิการทางสายตาศึกษาอยู่ พบว่ามีห้องสมุดเพียงแห่งเดียว ที่มีนโยบายจัดบริการห้องสมุดไว้สำหรับนักศึกษาผู้พิการทางสายตา คือ ห้องสมุดวิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล เนื่องจากเป็นสถาบันการศึกษาสำหรับคนพิการ ส่วนสถาบันอื่น ๆ ที่มีคนพิการเข้าศึกษาห้องสมุดก็จัดบริการสำหรับคนปกติทั่วไปเท่านั้น ไม่ได้จัดบริการสำหรับนักศึกษาผู้พิการทางสายตา จะเห็นว่าไม่มีนักศึกษาเหล่านี้เข้าใช้บริการในห้องสมุด ถ้ามีก็น้อยครั้งมาก เนื่องจากไม่มีเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกไว้คอยบริการ ไม่มีคอมพิวเตอร์ และโปรแกรมใช้งานเฉพาะ ไม่มีบุคลากรคอยให้ความช่วยเหลือ หรือบริการโดยเฉพาะ ทำให้

นักศึกษาผู้พิการทางสายตาไม่ค่อยเข้าใช้บริการห้องสมุด เพราะคิดว่าเป็นภาระกับคนรอบข้าง แต่ถ้าจำเป็นต้องค้นคว้าหาข้อมูลในห้องสมุด จะใช้วิธีขอความช่วยเหลือจากเพื่อน ๆ หรืออาจจะให้บรรณารักษ์ช่วยหาข้อมูลและหนังสือให้ แล้วนำหนังสือหรือข้อมูลที่ได้นั้นอ่านลงเทป โดยให้คนในครอบครัว เพื่อน ๆ หรืออาสาสมัครที่สมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทยช่วยเหลือเพื่อนำไปอ่านคือ การเปิดฟัง หรืออาจจะพิมพ์หรือสแกนลงแผ่นดิสก์ก็ได้ แล้วนำไปพิมพ์ออกมาเป็นภาษาเบรลล์

สำหรับสถาบันราชภัฏสวนดุสิต นักศึกษาผู้พิการทางสายตา สามารถใช้บริการเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกได้ที่ศูนย์การศึกษาพิเศษ แต่ก็ไม่เพียงพอกับความต้องการ และในส่วนของห้องสมุดก็มีโครงการจัดบริการสำหรับคนพิการทุกประเภท ขณะที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะต้นสังกัดของนิสิตจะจัดหนังสือที่ต้องการใช้สำหรับแต่ละวิชา และเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวกที่ต้องการไว้ให้ และสามารถแจ้งความต้องการได้ที่ฝ่ายกิจการนิสิตของมหาวิทยาลัย ส่วนมหาวิทยาลัยรามคำแหงนั้น สำนักเทคโนโลยีการศึกษาจะประสานงานกับห้องสมุด เพื่อจัดบริการทำเทปตำราเรียนให้แก่นักศึกษา ซึ่งจัดทำบางวิชาเท่านั้น ข้อมูลที่จัดทำให้บางวิชาก็ไม่ทันสมัย ทำให้นักศึกษามีปัญหาในการเรียนวิชาเหล่านั้น เพราะใช้การฟังแทนการใช้สายตา (พรทิพย์ พูจิตรี, ๒๕๕๖, หน้า ๘๗)

จากข้อมูลที่ผู้พิการทางสายตาที่มีโอกาสศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา จำนวน ๑๔ คน ได้ให้ไว้แก่สมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย (๒๕๕๕ ก) พบว่า ปัญหาที่ทุกคนพบคือขาดสื่อการเรียนที่เหมาะสม ขาดอุปกรณ์เครื่องช่วยสิ่งอำนวยความสะดวก และสาธารณูปโภค นอกจากนี้ พบว่ามีปัญหาด้านการเดินทาง การติดต่อกับหน่วยงานต่าง ๆ การเรียนและการสอบไม่ทันในบางวิชา การปรับตัวเข้ากับเพื่อนและอาจารย์ การลงทะเบียน และมีการห้ามเรียนในบางสาขาวิชา วิธีการแก้ปัญหาด้านสื่อการเรียนได้แก่ ขอให้เพื่อนและอาจารย์ช่วยอ่านหนังสือ บันทึกลงเทปให้ นำเทปมาบันทึกคำบรรยาย และจดบันทึกคำบรรยายเป็นอักษรเบรลล์ ส่วนการส่งงานใช้วิธีพิมพ์คัด เขียนเป็นอักษรเบรลล์แล้วอ่านให้เพื่อนช่วยเขียนเป็นอักษรปกติให้ สิ่งที่คุณคนมีความเห็นตรงกันคือ เพื่อนและอาจารย์มีส่วนช่วยเหลือเป็นอย่างมาก

เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นสำหรับนักศึกษาผู้พิการทางสายตา เพราะสิ่งเหล่านี้ช่วยลดอุปสรรคและช่วยส่งเสริมให้มีโอกาสทางการศึกษา และชีวิตดีขึ้น ทัดเทียมกับคนปกติทั่วไป สามารถใช้ชีวิตร่วมกับคนปกติในสังคมได้ จึงเป็นสิ่งที่นักศึกษาผู้พิการทางสายตาต้องการ แต่ความต้องการเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกของนักศึกษา แต่ละคน แต่ละสถาบันจะไม่เหมือนกัน ขึ้นอยู่กับพื้นฐานการศึกษา

พื้นฐานของครอบครัว บางคนสามารถใช้เทคโนโลยีขั้นสูงได้ บางคนสามารถใช้ได้เฉพาะเทคโนโลยีขั้นพื้นฐานเท่านั้น สถาบันการศึกษาควรจัดบริการให้เหมาะสมกับความต้องการ และความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อให้นักศึกษาได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่จากเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกที่จัดไว้บริการ (พรทิพย์ พุจิตร, ๒๕๕๖, หน้า ๘๕)

จากสภาพความเป็นจริงดังกล่าว คณะอนุกรรมการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการหรือผู้มีความจำเป็นพิเศษในระดับอุดมศึกษา จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์และแผนงานเพื่อให้คนพิการทุกประเภทได้เรียนในระดับอุดมศึกษาอย่างมีคุณภาพ มีการวางระบบการช่วยเหลือสนับสนุนทั้งระดับมหาวิทยาลัยและระดับรัฐบาลผ่านสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา (สกอ.) เนื่องจากได้มองเห็นว่าการศึกษาระดับอุดมศึกษาสำหรับคนพิการยังไม่เป็นระบบ และยังไม่ได้รับการสนับสนุนจาก สกอ. เท่าที่ควร ในเบื้องต้นเสนอให้มหาวิทยาลัยมีหน่วยช่วยเหลือนักศึกษาพิเศษให้ชัดเจนตามแนวทางที่คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ดำเนินการอยู่ และเพื่อการใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่า อาจใช้รูปแบบของต่างประเทศ โดยจัดพื้นที่เป็นโซนเพื่อรองรับนักศึกษาพิการแต่ละประเภท และจัดสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างเต็มรูปแบบ รวมทั้งวางระบบสวัสดิการ และฐานข้อมูลผู้พิการ โดย

จะเสนอยุทธศาสตร์นี้ให้มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ร่วมแสดงความคิดเห็น (เรียงวางระบบหมุน เด็กพิการเรียนมหาวิทยาลัย, ๒๕๔๘, หน้า ๑๕)

ข้อเสนอจากผู้พิการทางสายตา

สมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย ได้เสนอข้อเรียกร้องต่อรัฐบาลว่า สถาบันการศึกษาที่มีผู้พิการทางสายตาเรียนอยู่ หรือ คาดว่าจะมีในอนาคต ควรมีการอบรมบุคลากร ให้สามารถใช้อุปกรณ์ผลิตหนังสืออักษรเบรลล์ หนังสือเสียง ตลอดจนอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ และโปรแกรมคอมพิวเตอร์อื่น ๆ ที่จำเป็น และ ควรจัดหาสื่อ อุปกรณ์ หรือสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่มีความจำเป็น ดังนี้

๑. อุปกรณ์ผลิตสื่อ

- เครื่องไมโครคอมพิวเตอร์
- เครื่องพิมพ์อักษรเบรลล์
- เครื่องสแกนเนอร์
- โปรแกรมแปลงอักษรสิ่งพิมพ์ เป็นอักษรเบรลล์
- เครื่องพิมพ์ดีดอักษรเบรลล์ ชนิดไม่ใช้ไฟฟ้า
- เครื่องมือเรขาคณิตสำหรับผู้ พิการทางสายตา (แบบตัวอักษร สำหรับคนสายตาเลือนลาง)
- เครื่องบันทึกเสียง (recording studio)

๒. อุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวก สำหรับให้บริการคนตาบอด

- โปรแกรมขยายภาพบนจอคอมพิวเตอร์
- เครื่องสังเคราะห์เสียง
- เครื่องพิมพ์ดีดสัมผัส
- เครื่องพิมพ์อักษรเบรลล์
- เครื่องเล่นเทปหรืออุปกรณ์ เครื่องเล่น
- เครื่องไมโครคอมพิวเตอร์
- เครื่องสแกนเนอร์
- โปรแกรมแปลงอักษรสิ่งพิมพ์ เป็นอักษรเบรลล์
- โปรแกรมแปลงสัญญาณภาพ เป็นตัวอักษรบนจอคอมพิวเตอร์ (OCR)
- หนังสือเสียงชนิดอื่นที่จำเป็น
- คนช่วยอ่านหนังสือ
- คนช่วยเขียนข้อสอบ (ถ้าจำเป็น)

(หมายเหตุ ควรจัดให้มีสิ่งต่าง ๆ ที่

กล่าวมาแล้วในห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ หรือห้องสมุดของสถานศึกษาต่าง ๆ ที่มีคนตาบอดเรียนอยู่)

๓. ศูนย์ให้บริการยืมอุปกรณ์ทาง ด้านการศึกษาของคนพิการ

ศูนย์ให้บริการยืมอุปกรณ์ทาง ด้านการศึกษาของคนพิการ ควรเป็นหน่วยงาน ของรัฐบาล แต่ให้คนพิการมีส่วนร่วมในการ เลือกสรรอุปกรณ์ต่าง ๆ และควรจัดแยก สักส่วนของแต่ละความพิการ

๔. การจัดบริการสอบให้แก่ นักศึกษา ผู้พิการทางสายตา

สถานศึกษาสามารถจัดบริการสอบ
ได้หลายรูปแบบ ทั้งนี้ควรคำนึงถึงเงื่อนไข
และความต้องการจำเป็นของผู้เข้าสอบเป็นหลัก
โดยอาจพิจารณาทางเลือกต่อไปนี้

๑. จัดพิมพ์ข้อสอบเป็นอักษรเบรลล์
๒. บันทึกข้อสอบลงในเทปคาสเซ็ท
  - ๒.๑ สถาบันหรือผู้ให้บริการ
ควรเตรียมเครื่องเทปไว้ให้
นักศึกษาคนละ ๑ เครื่อง
  - ๒.๒ ควรมีหูฟังไว้สำหรับทุกคน
เพื่อป้องกันเสียงรบกวน
ในขณะที่สอบ
๓. ให้อาสาสมัครอ่านข้อสอบให้
นักศึกษาฟังคนต่อคน
๔. ให้อาสาสมัครอ่านข้อสอบให้
นักศึกษาฟังพร้อมกันโดยที่อาสา
สมัคร ๑ คน ต่อนักศึกษา ๒
คนขึ้นไป
๕. จัดพิมพ์ข้อสอบเป็นตัวหนังสือ
ขยายใหญ่ (สำหรับนักศึกษาที่มี
สายตาเลือนลาง)
๕. วิธีเขียนกระดาษคำตอบ

๑. ถ้าข้อสอบเป็นแบบปรนัย
ควรให้นักศึกษาเขียนคำตอบ
เป็นอักษรเบรลล์ แล้วอ่าน
คำตอบให้ ผู้คุมสอบบันทึก
ลงในกระดาษคำตอบที่ใช้ใน
การสอบอีกครั้งหนึ่ง

๒. ถ้าข้อสอบเป็นแบบอัตนัย
อาจพิจารณาทางเลือกตาม
เหมาะสมดังต่อไปนี้

- ๒.๑ ให้นักศึกษาพิมพ์
คำตอบด้วยพิมพ์ดีด
สัมผัส หรือพิมพ์ด้วย
เครื่องคอมพิวเตอร์แล้ว
ส่งคำตอบเป็นแผ่นดิสก์
- ๒.๒ ให้นักศึกษาเขียน
คำตอบเป็นอักษรเบรลล์
แล้วอ่านคำตอบให้ผู้
คุมสอบบันทึกลงใน
กระดาษคำตอบที่ใช้
ในการสอบอีกครั้งหนึ่ง
- ๒.๓ ให้นักศึกษาบรรยาย
คำตอบปากเปล่า โดย
บันทึกลงในเทป
คาสเซ็ท
- ๒.๔ ให้อาสาสมัครช่วย
จดบันทึกคำตอบตาม
คำบอก

จากการสำรวจความต้องการ ในหัวข้อ
“มหาวิทยาลัยในฝัน” ในการฝึกอบรมเตรียม
ความพร้อมเพื่อการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษา
ให้แก่นักเรียน นักศึกษาตาบอด ประจำปี
๒๕๕๒ พบว่านักศึกษาต้องการให้มหาวิทยาลัย
ทุกแห่ง กำหนดโควต้าให้ชัดเจนในการรับ
ผู้พิการทางสายตาเข้าศึกษา โดยให้สถานศึกษา
จัดบริการสิ่งต่าง ๆ ดังนี้ (สมาคมคนตาบอด
แห่งประเทศไทย, ๒๕๔๔ ข, หน้า ๖๔)

๑. ด้านการทดสอบ

- ควรมีห้องสอบเฉพาะสำหรับคนตาบอด
- อาสาสมัครที่ช่วยอ่านข้อสอบควรเป็นผู้ที่มีความรู้ เชี่ยวชาญในวิชานั้น ๆ และควรจัดอาสาสมัคร ๒ คน ต่อนักศึกษา ๑ คน
- ควรมีการยืดหยุ่นเวลาในการทำข้อสอบ

๒. ด้านสื่อ อุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการเรียนการสอน

- มหาวิทยาลัยควรมีสื่อสัมผัสต่าง ๆ สำหรับคนตาบอด เช่น แผ่นที่นูน รูปภาพ ป้ายนิเทศที่เป็นอักษรเบรลล์
- ควรมีอุปกรณ์สำหรับคนตาบอด เช่น เครื่องพิมพ์ดีด อักษรเบรลล์ เครื่องคอมพิวเตอร์เบรลล์
- ควรมีห้องผลิตสื่อการเรียนการสอนสำหรับคนตาบอด

๓. ด้านการสอนซ่อมเสริม

- ควรจัดทำโครงการที่ให้นักศึกษาตาดีช่วยเหลือนักศึกษาตาบอด เช่น โครงการพี่ช่วยน้อง
- เปิดให้มีการเรียนการสอนพิเศษนอกเวลา

๔. ด้านการฝึกอบรมทักษะพิเศษที่จำเป็น

- ควรร่วมมือกับองค์กรของคนตาบอด เช่น สมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทยจัดอบรมเตรียมความพร้อมนักศึกษาเพื่อเรียนต่อในระดับอุดมศึกษา
- ควรเปิดอบรมคอมพิวเตอร์อย่างต่อเนื่อง
- ควรเปิดสอนเสริมวิชาต่าง ๆ ในระยะยาว

๕. ด้านการจัดบริการห้องสมุด

- ควรมีมุมหนังสืออักษรเบรลล์ และมีสื่อต่าง ๆ ที่คนตาบอดสามารถเข้าถึงได้ เช่น โทรทัศน์การศึกษา วีดิโอ เล่นสั้ขยายตัวอักษร คอมพิวเตอร์ที่มีเครื่องสังเคราะห์เสียง
- หนังสือแต่ละเล่มหรือตามหมวดหนังสือควรมีอักษรเบรลล์เพื่อให้ นักศึกษาตาบอดค้นหาเองได้
- ควรมีการจัดอบรมความรู้ในเรื่องการให้ความช่วยเหลือการบริการแก่คนตาบอดให้แก่บรรณารักษ์หรือบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

๖. การให้บริการปรึกษาแนะแนว

- อาจารย์แนะแนวควรเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ มีความชำนาญ และเข้าใจคนตาบอด

๗. การบริการอาสาสมัคร

- ควรจัดทำโครงการหรือประชาสัมพันธ์หาอาสาสมัครมาช่วยเหลือคนพิการให้มาก

๘. อาคารสถานที่

- ตามบาทวิถีภายในสถานศึกษาควรมีเบรลล์บล็อก เพื่อให้คนตาบอดรู้สถานที่ต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัย
- ตามปุ่มสั่งงานต่าง ๆ ของลิฟต์ ผู้เฝ้าที่เฝ้าควรมีอักษรเบรลล์กำกับด้วย
- ควรมีแผนผังลายนูนบอกทิศทางและตำแหน่งของสถานที่ต่าง ๆ ภายในอาคารสถานที่ในสถานศึกษา
- ควรมีห้องเฉพาะไว้บริการปรึกษาหารือแก่คนพิการ
- ควรมีชมรมที่คอยให้ความช่วยเหลือคนพิการ
- ควรจัดการแข่งขันกีฬาที่คนตาบอดสามารถร่วมเล่นกับคนปกติทั่วไปได้ เช่น กรีฑา ชกเย่อ

- ควรให้โอกาสนักศึกษาตาบอดเข้าร่วมกิจกรรมของชมรมต่าง ๆ ของสถาบัน

มหาวิทยาลัยบูรพากับบัณฑิตผู้พิการทางสายตาคนแรก

มหาวิทยาลัยบูรพา เป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีโอกาสรับนิสิตหญิงผู้พิการทางสายตาคนแรก เข้าเป็นนิสิต เมื่อปีการศึกษา ๒๕๔๒ ด้วยระบบโควตาพิเศษ สำหรับนักเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยนิสิตจบชั้นมัธยมศึกษาจากโรงเรียนระยองวิทยาคม จังหวัดระยอง และเข้าเป็นนิสิตคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิชาเอกภาษาอังกฤษ

ในภาคเรียนการศึกษาที่ ๑/๒๕๔๖ ผู้เขียนได้มีโอกาสสอนวิชาบังคับพื้นฐานแก่นิสิต คือ วิชา ๒๐๒๑๐๑ สารนิเทศและการศึกษาค้นคว้า ซึ่งนิสิตควรจะได้เรียนตั้งแต่ชั้นปีที่ ๑ แต่เนื่องด้วยจำนวนรายวิชาในหลักสูตรมีมาก และต้องจัดแผนการเรียนแก่นิสิตเป็นพิเศษ เพื่อให้ทันกับนิสิตอื่นในวิชาเอก ผู้เขียนจึงมีโอกาสได้พบนิสิตในปีสุดท้าย ซึ่งเป็นปีที่ ๕

ข้อมูลเกี่ยวกับนิสิต

นิสิตหญิง อายุ ๒๒ ปี มีความพิการทางสายตาในลักษณะมองเห็นได้เลือนลาง ครอบครัวของนิสิตประกอบอาชีพเกษตรกร ทำสวนผลไม้ที่จังหวัดระยอง ก่อนที่จะเข้าเรียน

ในโรงเรียนมัธยมประจำจังหวัด ได้ศึกษาระดับอนุบาลถึงมัธยมศึกษาตอนต้นที่โรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพฯ เป็นเวลา ๑๒ ปี ในระหว่างศึกษาที่มหาวิทยาลัยบูรพา นิสิตพักอาศัยอยู่ภายในหอพักในมหาวิทยาลัย ร่วมกับนิสิตทั่วไป ซึ่งอยู่ไม่ห่างจากคณะ สามารถเดินหรือซ้อนท้ายจักรยานมากับเพื่อนได้

ข้อมูลรายวิชา

วิชา ๒๐๒๑๐๑ สารนิเทศและการศึกษาค้นคว้า ในหลักสูตรเดิมที่นิสิตเข้าศึกษา เป็นวิชาบังคับในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป จำนวน ๒ หน่วยกิต มีเนื้อหาหลักดังนี้

๑. ความรู้เรื่องสารนิเทศ
๒. การจัดระบบทรัพยากรสารนิเทศในห้องสมุด
๓. หนังสือ
๔. บัตรรายการ
๕. แหล่งสารนิเทศอ้างอิง
๖. การศึกษาค้นคว้าและการเขียนบทนิพนธ์
๗. รูปแบบการเขียนอ้างอิงและบรรณานุกรม
๘. การเข้าถึงสารนิเทศอิเล็กทรอนิกส์

การเตรียมการ

เนื่องจากในกระบวนการเรียนการสอนวิชานี้ มีทั้งการฟังบรรยาย แบบฝึกปฏิบัติ การฝึกทักษะและการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเพื่อทำภาคนิพนธ์ เพื่อเตรียมความพร้อม ผู้สอน

ได้ติดต่อขอเข้าศึกษาดูงานด้านการจัดการเรียนการสอนสำหรับนิสิตผู้พิการทางสายตาที่โรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพฯ ได้รับข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับการจัดการเรียนการสอน และคำแนะนำอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับนิสิตดังนี้

๑. ควรจัดนิสิตเข้าเรียนรวมกันกับนิสิตทั่วไป เพื่อให้สอดคล้องกับปรัชญาของการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ซึ่งมุ่งเน้นให้นิสิตสามารถใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้ในสังคมปกติ

๒. ควรปฏิบัติต่อนิสิตเช่นเดียวกับนิสิตทั่วไป สิ่งใดที่เห็นว่าควรจัดทำให้เป็นพิเศษ ควรสอบถามนิสิตก่อน เนื่องจากบางอย่างนิสิตอาจไม่ต้องการ เพราะไม่สอดคล้องกับความถนัด หรืออาจมีอยู่แล้ว

โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำหรับการเรียนการสอน

ผู้เขียนได้สอบถามท่านผู้รู้หลายท่านเกี่ยวกับโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ที่ออกแบบสำหรับผู้พิการทางสายตา ได้รับข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ดังนี้

๑. โรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพฯ ได้แนะนำให้ใช้โปรแกรม Jaws ซึ่งดาวน์โหลดได้ฟรีจาก www.hj.com/fs_downloads/index.asp โปรแกรมนี้ นิสิตสามารถใช้งานได้ดังนี้

- ๑.๑ พิมพ์งานภาษาอังกฤษได้ โดยระหว่างกดแป้นพิมพ์

โปรแกรมจะอ่านออกเสียง
ตัวอักษรนั้น ๆ

- ๑.๒ ฟังข้อความที่พิมพ์ได้ โดย
เมื่อพิมพ์เสร็จ ใช้เมาส์
คลิกที่ Read ใน Menu Bar
แล้วกดลูกศร ↑ โปรแกรม
จะอ่านข้อความทั้งหมด
หากต้องการฟังทีละคำ
หรือทีละประโยคใช้ปุ่ม
ลูกศร ← และ → ช่วย

๒. อาจารย์บุญเลิศ อรุณพิบูลย์
เจ้าหน้าที่ระบบงานคอมพิวเตอร์ของศูนย์
เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์
แห่งชาติ (NECTEC) ได้แนะนำให้ใช้โปรแกรม
สาธิต ๒.๑๑ ซึ่งพัฒนาโดยคนไทย สามารถ
ใช้งานได้ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เมื่อ
ได้สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมจากผู้พัฒนา
โปรแกรม ก็ได้รับคำแนะนำที่เป็นประโยชน์
อย่างยิ่ง และอนุญาตให้ดาวน์โหลดได้ฟรีจาก
http://salika.ppacorp.com/home_edition.html
โปรแกรมนี้ติดตั้งสามารถใช้งานได้ดังนี้

- ๒.๑ พิมพ์งานภาษาไทยได้เหมือน
โปรแกรมเวิร์ดทั่วไป
แต่จะไม่มีเสียงบอกเป็น
ตัวอักษรในขณะที่พิมพ์ แต่
เนื่องจากนิสิตเคยเรียน
พิมพ์ดีดมาก่อน ข้อจำกัดนี้
จึงไม่เป็นอุปสรรคในการ
ใช้งาน

- ๒.๒ ฟังข้อความที่พิมพ์ได้ โดย
เมื่อพิมพ์เสร็จ ใช้เมาส์คลิก
ให้เกิดแถบคำที่ข้อความ
ที่ต้องการอ่าน แล้วคลิก
Read ใน Menu Bar

- ๒.๓ ท่องเว็บได้ทั้งเว็บไทยและ
ต่างประเทศ หากต้องการ
ฟังข้อความในเว็บสามารถ
ฟังได้ด้วยวิธีเดียวกันกับ
ข้อ ๒.๒

ในเมืองต้นนี้ ผู้เขียนเห็นว่ามิโปรแกรม
สำหรับให้นิสิตใช้งาน ๒ โปรแกรมก็คงจะ
เพียงพอ และด้วยความช่วยเหลือจากผู้เกี่ยวข้อง
ก็ได้ดาวน์โหลดทั้ง ๒ โปรแกรม มาไว้ที่
คอมพิวเตอร์เครื่องหนึ่งในภาควิชาฯ เพื่อให้
นิสิตฝึกฝนการใช้งาน พิมพ์งานส่งและค้นคว้า
ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต

สื่อการเรียนการสอน

ผู้เขียนได้จัดเตรียมสื่อการเรียนการ
สอน ดังนี้

๑. เทปเสียงประกอบรายวิชา เนื่อง
จากรายวิชานี้มีเอกสารประกอบการสอนที่เขียน
โดยคณาจารย์ของภาควิชาฯ จัดพิมพ์ขึ้นสำหรับ
นิสิตทั่วไป แต่สำหรับนิสิตรายนี้ผู้เขียนได้
บันทึกเนื้อหาบทเรียนลงในเทปเสียง จำนวน
๕ ตลับ โดยใช้เสียงอ่านของผู้เขียนเอง ซึ่ง
นิสิตคุ้นเคยอยู่แล้ว เพื่อให้ นิสิตฟังทบทวน
นอกเวลาหลังจากฟังบรรยายในชั้นเรียน ทั้งนี้
ได้รับความอนุเคราะห์ให้ใช้ห้องบันทึกเสียง

ของภาควิชาวิทยาศาสตร์ และมีเจ้าหน้าที่จากหน่วยโสตทัศนูปกรณ์ของคณะฯ เป็นผู้ควบคุมเครื่องบันทึกเสียง

ในขั้นแรก อาจารย์บุญเลิศ แห่ง NECTEC ได้เสนอความอนุเคราะห์จะนำแฟ้มข้อมูลต้นฉบับของเอกสารการสอนรายวิชานี้ไปผลิตเป็นหนังสืออักษรเบรลล์ แต่เมื่อสอบถามนิสิตแล้ว นิสิตต้องการเฉพาะเทปเสียง จึงไม่ได้ทำหนังสืออักษรเบรลล์ แต่ก็ได้ความรู้ว่า ปัจจุบันโปรแกรมพิมพ์อักษรเบรลล์มีพัฒนาการก้าวหน้าไปมาก และทราบว่าวิทยาลัยราชสุดา แห่งมหาวิทยาลัยมหิดลให้บริการพิมพ์หนังสืออักษรเบรลล์แก่หน่วยงานหรือบุคคลที่ขอไป

๒. ตัวอย่างสารนิเทศในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ หนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ สื่อโสตทัศน์ ภาคนิพนธ์ ฯลฯ ผู้เขียนได้ให้นิสิตสัมผัสจับต้องสื่อต่าง ๆ เช่นเดียวกับนิสิตอื่น เช่น นำเล่มภาคนิพนธ์มาให้สัมผัสและอ่านชื่อเรื่องภาคนิพนธ์ในฟัง ในบทเรียนเรื่องการจัดระบบสารนิเทศในห้องสมุด ก็ได้พาไปที่สำนักหอสมุด เพื่อให้รู้จักพื้นที่ให้บริการและจับต้องสื่อสารนิเทศต่าง ๆ แม้ในความจริงนิสิตจะไม่สามารถใช้สื่อประเภทสิ่งพิมพ์ได้ แต่การสร้างประสบการณ์ตรงในลักษณะนี้จะเป็นอีกวิธีหนึ่ง ที่จะช่วยให้นิสิตเข้าใจภาพรวมของการจัดระบบสารนิเทศ

การจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอน

ภาควิชาฯ ได้จัดกลุ่มเรียนให้นิสิตเรียนร่วมกับนิสิตอื่นที่อยู่ชั้นปีใกล้เคียงกัน เป็นกลุ่มเล็ก ๆ เพื่อให้สามารถดูแลนิสิตได้ใกล้ชิด โดยมีกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้

๑. การฟังบรรยายในชั้นเรียน เนื่องจากเป็นนิสิตกลุ่มเล็ก การบรรยายในชั้นเรียนจึงเป็นลักษณะกึ่งพูดคุย ชักถาม ได้ตอบแสดงความคิดเห็น ซึ่งนิสิตสามารถทำได้เป็นอย่างดีเช่นเดียวกับนิสิตอื่น และกลับไปฟังเทปเสียงทบทวนแทนการจดบันทึก

๒. การนำชมห้องสมุด ผู้สอนได้นำนิสิตไปเยี่ยมชมสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพา เพื่อแนะนำให้รู้จักคุ้นเคยพื้นที่บริการทรัพยากรสารนิเทศประเภทต่าง ๆ บุคลากรผู้ให้บริการและเครื่องมือช่วยค้น โดยให้นิสิตสัมผัสจับต้องสิ่งต่าง ๆ พร้อมทั้งคำอธิบายเพื่อให้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง

๓. การทำแบบฝึกปฏิบัติหลังจากจบบทเรียนในแต่ละเนื้อหา จะให้นิสิตเชื่อมโยงความเข้าใจเนื้อหาบทเรียนไปสู่การปฏิบัติ โดยการทำกิจกรรมตามแบบฝึกปฏิบัติ ซึ่งส่วนมากจะไปทำกิจกรรมที่หอสมุด โดยผู้เขียนจะช่วยอ่านโจทย์หรือคำสั่งให้นิสิตปฏิบัติแล้วช่วยบันทึกกิจกรรมที่นิสิตปฏิบัติลงในแบบฝึกปฏิบัติ โดยปรับเปลี่ยนกิจกรรมให้เหมาะสมกับนิสิต ในบางกิจกรรมที่นิสิตไม่สามารถปฏิบัติได้ด้วยอุปกรณ์ด้านสายตา เช่น การกรอกแบบฟอร์มเพื่อขอใช้บริการ

วารสารฉบับย้อนหลังซึ่งจัดเก็บในระบบชั้นปิด ก็ให้นิสิตใช้วิธีพูดบอกความต้องการแก่เจ้าหน้าที่แทน จากการฝึกปฏิบัติพบว่านิสิตมีความเข้าใจในเนื้อหาบทเรียน และสามารถเชื่อมโยงไปสู่การปฏิบัติได้

๔. การฝึกทักษะ ทักษะที่นิสิตจะต้องฝึก ได้แก่ ทักษะการสืบค้นสารสนเทศจากเครื่องมือช่วยค้นต่าง ๆ ได้แก่ บัตรรายการ บัตรดัชนีและฐานข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุด (OPAC) รวมทั้งฐานข้อมูลอื่น ๆ นิสิตก็ได้มีโอกาสฝึกทักษะเช่นเดียวกับนิสิตอื่นโดยผู้เขียนจะเป็นผู้นำนิสิตฝึกทักษะต่าง ๆ แบบตัวต่อตัว พร้อมทั้งอธิบายประกอบ จนนิสิตสามารถทำได้ ส่วนใดที่นิสิตไม่สามารถทำได้ด้วยอุปสรรคทางด้านสายตา ผู้เขียนก็จะช่วยบ้างเล็กน้อย เช่น การเลื่อนเมาส์ไปยังเป้าหมายที่ต้องการ การจดเลขเรียกหนังสือ การค้นหาหนังสือเล่มที่ต้องการบนชั้น เป็นต้น

๕. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองและทำภาคนิพนธ์ นิสิตจะใช้เวลานอกชั้นเรียนเพื่อไปศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมด้วยตนเองที่ห้องสมุด เพื่อทำภาคนิพนธ์โดยเลือกทำเรื่องที่สนใจคือ เรื่อง “เพลงลูกทุ่งไทย” โดยมีเพื่อนนิสิตคอยอำนวยความสะดวกและช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ เช่น ช่วยพิมพ์คำค้นใน OPAC ช่วยหยิบหนังสือจากชั้น ช่วยสรุปเนื้อหาคร่าว ๆ จากหนังสือ เป็นต้น เมื่อนิสิตจะค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต และจะพิมพ์งานภาคนิพนธ์ นิสิตจะมาใช้เครื่องที่ภาควิชาฯ ที่ได้ลงโปรแกรมพิเศษสำหรับนิสิตไว้แล้ว โดย

มีเพื่อนอ่านต้นฉบับให้และช่วยเหลือในบางขั้นตอน เช่น การเลื่อนเมาส์ให้ตรงตำแหน่งที่ต้องการ เป็นต้น

๖. การวัดผลและประเมินผล ในเกณฑ์การประเมินของรายวิชา กำหนดการวัดผลไว้ ๓ ส่วน คือ การทำแบบฝึกปฏิบัติการทำภาคนิพนธ์และการสอบปลายภาค ใน การสอบปลายภาคมีข้อสอบ ๒ ส่วน คือ แบบปรนัยและแบบเขียนตอบสั้น ๆ ในส่วนการสอบแบบปรนัยนั้น ผู้เขียนจะใช้วิธีอ่านคำถามและตัวเลือก แล้วให้นิสิตบอกตัวเลือก ผู้เขียนจะเป็นผู้กาคำตอบในกระดาษให้ เช่นเดียวกับส่วนเขียนตอบ ผู้เขียนจะอ่านคำถามและช่วยเขียนคำตอบให้ เมื่อรวมคะแนนแล้วพบว่านิสิตทำคะแนนได้ทั้งหมด ๓ ส่วน เมื่อตัดเกรดแล้วปรากฏว่านิสิตได้เกรด A

กิจกรรมอื่น ๆ

นอกจากกิจกรรมการเรียนการสอนแล้ว ผู้เขียนยังได้กระตุ้นส่งเสริมให้นิสิตได้ร่วมกิจกรรมอื่น ๆ กับนิสิตปกติ เพื่อให้เกิดสมดุลในโลกแห่งการเรียนรู้ เป็นโอกาสดีที่ในช่วงต้นของการเปิดภาคเรียน สาขาวิชาดุริยางคศาสตร์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ ได้จัดให้มีการประกวดขับร้องเพลงลูกทุ่ง ระดับอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย ซึ่งด้วยพระราชทานครั้งที่ ๕ นิสิตได้ทราบข่าวก็สนใจเพราะเป็นกิจกรรมที่ตรงกับที่กำลังทำภาคนิพนธ์เรื่องนี้อยู่ และมีความชอบในการขับร้องเพลงเป็นทุนเดิม จึงมีความกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมกิจกรรม

ผู้เขียนได้พาไปสมัคร อาจารย์ชูชาติ พิณพาศย์ อาจารย์ประจำสาขาวิชาดุริยางคศาสตร์ ผู้รับผิดชอบการประกวด ได้ให้นิสิตร้องเพลงสด ๆ เพื่อทดสอบลีลาและน้ำเสียง ปรากฏว่าเพลงจังหวะช้าที่นิสิตเลือกคือ เพลงแม่พิมพ์ของชาติ นั้น ไม่เอื้อให้นิสิตแสดงลีลาการขับร้องในแนวลูกทุ่งได้มากนัก นิสิตจึงเลือกเพลง บุษบาเสียงเทียนแทน ส่วนเพลงจังหวะเร็วอีก ๑ เพลง นิสิตได้เลือกเพลง *ฉันเปล่าน้ำเขามาเอง* ของพุ่มพวง ดวงจันทร์ เป็นเพลงที่ใช้ขับร้องประกวดในรอบคัดเลือก เพื่อหาตัวแทนนิสิต ม.บูรพา ไปประกวดในรอบชิงชนะเลิศกับสถาบันอื่น ๆ อาจารย์ชูชาติ ได้แจ้งกับนิสิตด้วยว่า หากนิสิตแสดงความสามารถได้ดีถึงระดับ แม้ไม่ได้เข้ารอบคัดเลือกเป็นตัวแทนนิสิต ม.บูรพา ก็จะไปร้องโชว์ในวันที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๕๖ ในช่วงงานสถาปนามหาวิทยาลัย ซึ่งนิสิตมีท่าที่ตั้งใจและตื่นเต้นมาก บอกกับอาจารย์ชูชาติว่าจะกลับไปฝึกซ้อมให้ดีที่สุด และเมื่อถึงวันประกวดรอบคัดเลือกนิสิตได้ไปเข้าร่วมขับร้องประกวด โดยมีผู้เขียนและอาจารย์พนิดา สงวนบุญ อาจารย์ที่ปรึกษา รวมทั้งเพื่อน ๆ นิสิตไปให้กำลังใจ แม้นิสิตจะไม่ผ่านรอบคัดเลือกก็ถือว่านิสิตได้ร่วมแสดงความสามารถ และร่วมกิจกรรมกับนิสิตอื่นอย่างเต็มความสามารถ

สำเร็จการศึกษา

เมื่อนิสิตสอบปลายภาควิชาสุดท้ายของภาค ๒/๒๕๕๖ แล้ว นิสิตได้ไปเยี่ยม

อาจารย์ผู้สอนทุกคนเพื่ออำลา สำหรับผู้เขียน นิสิตได้มาลาพร้อมนำคอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊กใหม่เอี่ยมที่คณะฯ จัดซื้อให้ เพื่อขอदान์ โหลดโปรแกรมที่เคยใช้งาน รวมทั้งอาจารย์บุญเลิศแห่ง NECTEC ก็ได้จัดหาโปรแกรม IBM Web Reader ซึ่งได้รับความอนุเคราะห์โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายจากบริษัท IBM (ประเทศไทย) มาลงให้ด้วย

ความพิการทางสายตาไม่เป็นอุปสรรคในการศึกษาของนิสิตเลย นิสิตมีความมุ่งมั่นตั้งใจเรียนตลอดภาคการศึกษา เชื่อว่าในวิชาอื่น ๆ นิสิตก็คงเป็นเช่นนี้ จึงเดินทางมาสู่จุดหมายปลายทางแห่งความสำเร็จ เสียายที่ไม่อาจมองเห็นประกายตาแห่งความปลื้มปิติ แต่สีหน้า สัมผัส น้ำเสียงและคำพูดของนิสิต บ่งบอกถึงความสุขที่เปี่ยมล้น และความหวังที่จะมีอาชีพการงานที่มั่นคง สามารถพึ่งตนเองและอยู่ร่วมกับคนปกติในสังคมได้ และข้อมูลล่าสุดที่น่ายินดี คือ ศูนย์การศึกษาพิเศษจระยอง ได้ตอบรับนิสิตเข้าทำงาน ในตำแหน่งเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ ตั้งแต่เดือนตุลาคม ๒๕๕๗ เป็นต้นไป ผู้เขียนหวังว่านิสิตคงจะได้ใช้ศักยภาพที่มีอยู่ แสดงความสามารถในการปฏิบัติงานให้ปรากฏ ประสบความสำเร็จ และเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานต่อไป

บทสรุป

จากการสำรวจระดับชาติครั้งสุดท้ายเมื่อปี ๒๕๓๗ ของสำนักงานคณะกรรมการฟื้นฟูและพัฒนาสมรรถภาพคนพิการ กรม

ประชาสงเคราะห์พบว่ามีคนตาบอดทั่วประเทศถึง ๑๘๖,๐๐๐ คน (สกวรัตน์ คุณาวิศรุต, ๒๕๕๓, หน้า ๖๕) แต่เมื่อเปิดโอกาสให้มาจดทะเบียนกลับพบว่า มีผู้มาจดทะเบียนเพียง ๓๕,๐๑๒ คน (จอมขวัญ ขวัญยืน, ๒๕๕๖, หน้า ๕๓) นับว่ายังมีผู้พิการทางสายต้อีกจำนวนมาก ที่มีได้มาจดทะเบียน ทำให้ยากที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะติดตามได้ว่า เขาเหล่านั้นได้รับบริการและสวัสดิการเพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพมากน้อยเพียงใด สถานศึกษาต่างๆ ได้ขานรับนโยบายตอบสนองพระราชบัญญัติดังกล่าวแล้วหรือไม่ ในการที่จะจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับผู้พิการทุกประเภท แม้จะมีสถาบันการศึกษาแห่งหนึ่งที่ได้ประกาศตนเป็นสถาบันผู้นำในเรื่องนี้ โดยจัดโควตารับนิสิตผู้พิการเข้าศึกษา ร้อยละ ๑๐ ต่อปี คือ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ นั่นอาจเป็นเพราะว่า รองศาสตราจารย์วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาบัณฑิตด้านกฎหมาย อักษรจากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด สหรัฐอเมริกา และประธานสภาคนพิการทุกประเภทแห่ง

ประเทศไทย นักเรียนตาบอดคนแรกของไทยที่ได้รับทุนเล่าเรียนหลวง เป็นผู้มีส่วนสำคัญยิ่งในการผลักดันเรื่องนี้

จากสถิติผู้มาจดทะเบียนดังกล่าวข้างต้น ในจำนวนนี้พบว่า ๕,๘๕๒ คน อยู่ในภาคกลางและภาคตะวันออก ซึ่งเขเหล่านี้ส่วนหนึ่งมีโอกาสที่จะเข้าเป็นนิสิตของมหาวิทยาลัยบูรพา ที่ผ่านเข้ามาแม้มหาวิทยาลัยบูรพาจะมีโอกาสต้อนรับนิสิตผู้พิการทางสายตาแล้ว และมีการจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ทำทางลาดเข้าอาคารบางแห่ง แต่ก็ยังมีได้มีนโยบาย หรือแนวปฏิบัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับเรื่องนี้ การจัดการเรียนการสอนจึงเป็นเรื่องของคณะฯ และภาควิชาฯ ที่จะดำเนินการ หากมหาวิทยาลัยตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องนี้ และมีนโยบายที่ชัดเจนในการที่จะจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวก และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับนิสิตผู้พิการทางสายตารวมทั้งผู้พิการในลักษณะอื่น ๆ ด้วยแล้ว ก็นับว่ามหาวิทยาลัยมีความพร้อมสำหรับการเป็นผู้นำทางวิชาการ และเปิดโอกาสทางการศึกษาแก่ประชาชนโดยทั่วถึงอย่างแท้จริง

บรรณานุกรม

- จอมขวัญ ขวัญยืน และจุฑามาศ ชาญเจริญลาภ. (๒๕๕๖). ความลำบากในโลกมีด: กรณีศึกษาวิถีชีวิตผู้พิการทางสายตาที่ประกอบอาชีพผึกและขอทาน. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ทรงพันธ์ เจิมประยงค์. (๒๕๕๖). บริการสารสนเทศสำหรับผู้พิการทางสายตาในประเทศไทย. ว.ห้องสมุด, ๔๗(๒), ๒๒-๓๕.
- นริศยา บุญเสริม. (๒๕๕๖). หัวใจไม่ยอมแพ้ ผศ.วิริยะ นามศิริพงศ์พันธ์. ไลฟ์แอนด์แพมิลี, ๘(๘๗), ๑๑๔-๑๒๓.
- เบญจา ชลธารันนท์. (๒๕๓๑). การจัดที่อยู่อาศัยสำหรับคนพิการ. ใน เอกสารการสอน ชุดวิชาการดูแลบุคคลพิการ. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พรทิพย์ พุจิตร. (๒๕๕๖). เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่องานบริการห้องสมุดสำหรับ นักศึกษาตาบอดและสายตาเลือนกลางของสถาบันอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล. วารสารสารสนเทศ, ๔(๒), ๗๕-๘๓.
- พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พุทธศักราช ๒๕๓๔. (๒๕๓๔, ๒๕ พฤศจิกายน). ราชกิจจานุเบกษา, ๑๐๘(๒๐๕), ๑๘-๒๕
- เร่งวางระบบหนุนเด็กพิการเรียนมหาวิทยาลัย. (๒๕๕๘, ๒๑ มีนาคม). ไทยรัฐ, หน้า ๑๕.
- วิริยะ นามศิริพงศ์พันธ์. (๒๕๕๑). ผู้ชีวิต: เคนะห์สร้างโอกาส. กรุงเทพฯ: แก้วขวัญช้าง.
- สกาวัฒน์ คุณาวิศรุต. (๒๕๕๐). แสงสว่างในโลกมีด. พิเศษ, ๘(๕๓), ๖๔-๓๕.
- สมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย. (๒๕๕๓). ๓ ทศวรรษสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ: จีริชการพิมพ์.
- _____. (๒๕๕๔ ก). คนตาบอด เส้นทางสู่อุดมศึกษา. กรุงเทพฯ: สมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย.
- _____. (๒๕๕๔ ข). คู่มืออาสาสมัครร่วมพัฒนาคุณภาพชีวิตคนตาบอด. กรุงเทพฯ: สมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย.
- สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. (๒๕๕๖). เกียรติคุณของประเทศไทยตามแผนปฏิบัติการระดับโลก ว่าด้วยคนพิการ เล่ม ๑ รางวัลนานาชาติด้านคนพิการ แฟรงคลิน เดลาโน โรสเวลท์ ๒๕๕๔. กรุงเทพฯ: สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.
- อักรพรรณ ขวัญขึ้น และสุภรธรรม มงคลสวัสดิ์. (๒๕๕๖). วิถีชีวิตและสวัสดิการของคนพิการ ทางกาย. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.